

CÁC SAI LẦM THƯỜNG GẶP KHI TÌM HIỂU BỆNH SỬ CHÓ BỊ RỐI LOẠN DẠ DÀY-RUỘT

Vũ Kim Chiến

Chi cục Chăn nuôi-Thú y TP. Hồ Chí Minh

Rối loạn dạ dày-ruột là một trong những nguyên nhân phổ biến nhất khiến chủ nuôi thường đưa cún cưng đến các phòng khám thú nhô và đây cũng là một trong những cơ quan thường mắc bệnh nhiều nhất mà việc chẩn đoán sai bệnh hoặc giải quyết vấn đề không triệt để có thể khiến khách hàng không hài lòng, làm cho bác sĩ thú y thất bại hoặc thậm chí kéo dài sự đau đớn của thú. Tiến trình khảo sát đầy đủ một trường hợp bệnh dạ dày-ruột phải bắt đầu bằng việc tìm hiểu bệnh sử chi tiết, với một phương pháp hỏi có hệ thống, ghi chép chính xác và thấu hiểu phản ứng của chủ, các bác sĩ lâm sàng có thể xây dựng được một nền móng chắc chắn cho cuộc điều tra và chẩn đoán chính xác vấn đề. Sự vội vàng, cầu thả hoặc tìm hiểu bệnh sử không đầy đủ có thể đặt bác sĩ thú y trên một con đường chẩn đoán sai lầm với hậu quả có khả năng là thảm họa. Vì thế việc lưu ý đến các lỗi thường gặp nhất khi tìm hiểu bệnh sử để có thể thu thập được một bản kê khai chính xác từ chủ nuôi thực sự rất có giá trị. Các lỗi thường gặp trong thực tế có thể như sau.

1. Không hiểu những lời than phiền chính của chủ nuôi

Nhiều bác sĩ thú y thường phạm sai lầm khi cho rằng họ hiểu bản chất vấn đề chỉ với một bản tóm tắt của cuộc đối thoại ngay từ lúc bắt đầu thăm khám, ví dụ, chủ nuôi phàn nàn rằng con chó của họ đi phân xấu và thỉnh thoảng tiêu chảy, khiến cho bác sĩ thú y nghĩ rằng con chó bị viêm ruột, trong khi trên thực

tế tiêu chảy có thể là yếu tố kế phát từ một bệnh bên ngoài đường ruột. Do đó cần xác định chính xác người chủ muốn nói gì khi họ mô tả các triệu chứng chính của thú cưng, sử dụng cách đặt câu hỏi cẩn thận để nhận ra mối quan tâm nào chủ nuôi muốn trình bày cho thật chính xác. Ngoài ra cần nhận thức rằng trong suốt quá trình tìm hiểu bệnh sử, chúng ta có thể thấy rõ ràng rằng một con thú đang có một vấn đề bệnh lý cấp thiết hơn và có khả năng hoàn toàn khác với những gì chủ nuôi mô tả. Chúng ta phải rất thận trọng để nhận ra điều mà chủ nuôi cảm nhận là vấn đề chính của thú để tránh một thất bại về việc giao tiếp trong quá trình xử lý ca bệnh.

2. Không để ý đến các triệu chứng khác của thú bệnh

Một sự thật là rất dễ để suy đoán rằng con chó bệnh thuộc một giống cụ thể nào đó nên nó chắc chắn bị bệnh nào đó có liên quan đến giống, ví dụ như cho rằng mọi con chó giống Boxer bị tiêu chảy đều là do bệnh viêm loét kết tràng. Một ví dụ quan trọng khác là không nên bỏ sót khả năng, hoặc thậm chí là xác suất về sự tăng sinh quá mức của vi khuẩn ở ruột non trong danh sách các chẩn đoán phân biệt một con chó Berger bị tiêu chảy. Tương tự như vậy, chúng ta có thể dễ dàng bỏ qua khả năng viêm tử cung mù ở một con chó tuổi trung niên có các triệu chứng ói và lơ đờ, trừ khi chúng ta bớt chút thời gian để khẳng định xem con chó này đã triệt sản hay chưa?

Ôi mửa và tiêu chảy là hai triệu chứng thường gặp trong các rối loạn dạ dày-ruột trên chó

3. Không để ý đến tiền sử bệnh

Sự tự mãn thường có thể cho phép một bác sĩ thú y có cái nhìn phiến diện và cho rằng con chó bệnh chưa từng có các triệu chứng tương tự trong quá khứ, đơn giản là do chủ nuôi không tự nguyện cung cấp các thông tin này. Thực tế rất phổ biến là một bác sĩ thú y lâm sàng tưởng rằng một vấn đề về bản chất là cấp tính trong khi thực tế nó có thể là bệnh mạn tính, đơn giản là do chủ nuôi không tiết lộ thông tin này hoặc không nhận thức được rằng sự tái phát của một bệnh cách đây nhiều tháng hoặc thậm chí nhiều năm có thể liên quan đến vấn đề hiện tại. Xác định bản chất của một bệnh là cấp tính hay mạn tính là một bước rất quan trọng trong quá trình chẩn đoán một ca bệnh. Cũng cần tìm hiểu chính xác về lịch trình tiêm phòng và tẩy giun sán và không đơn giản cho rằng những ký ức lơ mờ của chủ nuôi là hoàn toàn chính xác.

4. Không thu thập đủ thông tin

Trong khi nhiều người cho rằng một bác sĩ thú y tốn nhiều thời gian đi sâu vào một bản lý lịch của thú bệnh là vô ích, việc làm này có thể là một phần thiết yếu của việc thu thập các manh mối có thể có của vấn đề (ví dụ trước khi khám một con chó, bạn nên dành ra ít nhất 5 phút hoặc có thể lên đến 20 phút để thu thập tiền sử bệnh).

Do đó công việc này có thể là cực kỳ hữu ích để có các chi tiết riêng về cách chó bệnh sống thế nào (ví dụ như nơi ở của chúng, sự có sẵn những món ngon và các vật dụng khác trong chuồng và có những con chó nào khác trong chuồng và khả năng chúng hoặc một người nào đó tiếp xúc với chó bệnh và cũng bị bệnh). Do đó, bác sĩ thú y lâm sàng có thể hưởng lợi từ việc được biết rằng một con chó bệnh có thể chạy rong một cách tự do trong môi trường của chúng hàng ngày và có thể thường xuyên ăn phải các cây cỏ xung quanh nhà, hoặc một con chó được nuôi giữ như một con chó bảo vệ và có thể tiếp xúc tự do với các vật lạ, hoặc một con chó khác trong nhà cũng biểu hiện các dấu hiệu của bệnh dạ dày-ruột gần đây.

5. Không quan tâm đầy đủ đến khẩu phần

Khẩu phần và các rối loạn dạ dày-ruột thường liên quan chặt chẽ với nhau. Do đó cần thiết phải dành ra nhiều thời gian truy xuất một lịch sử khẩu phần đầy đủ từ chủ nuôi, nếu cần thiết thì tập trung dữ liệu để sưu tập một “nhật ký thức ăn”. Đặc biệt cần lưu ý 3 điểm đáng giá sau đây:

- Khả năng chủ nuôi sẽ vô tình bỏ sót khi đề cập đến một thành phần nào đó trong thức ăn mà nó có thể là manh mối thực sự đối với một vấn

đề đường ruột: ví dụ cụ thể là một con chó thỉnh thoảng được cho uống sữa, dẫn đến tiêu chảy do không dung nạp lactose.

- Khả năng chủ nuôi sẽ không tự nguyện trình bày rằng một trong những thành phần trong thức ăn của chó, mà đã được cho ăn từ nhiều tháng nay, gần đây đã được thay đổi.

- Nguy cơ của việc cho rằng khẩu phần chắc chắn là nguyên nhân mấu chốt của vấn đề. Trên thực tế vẫn có khả năng là thức ăn hoàn toàn không liên quan đến ca bệnh.

6. Đi theo định hướng của chủ nuôi

Rất dễ để có thể bị dẫn dắt hoặc dẫn dắt sai bởi người chủ theo hướng một chẩn đoán, do chủ nuôi có một sự ấn định sẵn rằng con chó của họ bị ngộ độc, hoặc đưa ra một ví dụ cụ thể hơn là vấn đề bắt đầu “sau khi con chó đi dạo về, do đó chắc chắn là con chó đã ăn phải thứ gì đó khi nó đi ra ngoài”. Nói cách khác, hoàn toàn có khả năng là một bác sĩ thú y lâm sàng được một người chủ nuôi dẫn dắt đến một chẩn đoán đã được mặc định, suy đoán gần như ngay khi con chó được đưa đến phòng khám. Lỗi này có thể bị hòa trộn thêm bằng việc sử dụng “câu hỏi đóng” khi tìm hiểu bệnh sử (ví dụ như những câu hỏi có khuynh hướng được trả lời là “có”/”không”), mà có thể khiến người chủ vô tình đưa ra những câu trả lời lạc hướng.

7. Không khơi gợi được nhiều thông tin chi tiết từ chủ nuôi

Cần thu thập chi tiết thông tin từ chủ nuôi về vấn đề con chó của họ đang gặp phải, ví dụ việc chấp nhận câu mô tả bệnh sử bằng một từ như “ói” là không đủ, bắt buộc phải thu thập được một sự mô tả đầy đủ hơn. Chủ nuôi có thể nhận thấy rằng con chó của họ ói chẳng bao lâu sau khi ăn, nhưng một cách hỏi bệnh có phương pháp có thể sớm gợi ra rằng thực tế con chó nôn ra thức ăn hay mắc chứng khó nuốt, hoặc thực tế là nó nôn khan do một vấn đề liên quan đến khí quản. Các yếu tố xác định giống như là bao lâu sau khi ăn thì con chó ói, thực sự nó có ói mạnh ra không, màu sắc và độ cứng của những

thứ ói ra, dịch ói ra có máu hay không (nếu có thì xác nhận vấn đề như hình thái và lượng máu) có thể giúp tránh các phát biểu sai lầm có thể có. Tương tự như vậy, trong trường hợp chủ nuôi mô tả chó bị tiêu chảy thì cần xác định đầy đủ tính chất của vấn đề, ví dụ như lượng phân, số lần đi phân, tính chất của phân, có máu hay chất nhầy trong phân hay không, có hay không các triệu chứng của rặn buốt hoặc đại tiện khó.

8. Kết luận vội vàng từ nguyên nhân ban đầu

Chúng ta quá dễ để quên rằng, về bản chất, không phải tất cả các bệnh đều là vấn đề về dạ dày-ruột, nhưng khi triệu chứng chính được mô tả là ói hoặc tiêu chảy thì tất yếu vấn đề phải bắt nguồn từ hệ thống dạ dày-ruột. Trong một số trường hợp bệnh lý về gan và thận cũng có thể liên quan tới dạ dày-ruột, là các ví dụ điển hình khi các triệu chứng ói hoặc tiêu chảy cũng thường gặp. Tương tự như vậy, chúng ta có thể không nhận thấy rằng chó bệnh không có triệu chứng ói mửa hay tiêu chảy thì vấn đề chính không xuất phát từ rối loạn dạ dày-ruột, ví dụ như biếng ăn hoặc giảm cân có thể là do một vấn đề tiên phát của dạ dày, ngay cả khi chó bệnh không có ói mửa.

9. Không phân bổ đủ thời gian và phương pháp để tìm hiểu bệnh sử

Chúng ta có thể có một sự tiết kiệm thời gian sai lầm khi nỗ lực để thu thập tất cả các chi tiết cần thiết từ chủ nuôi chỉ trong một cuộc thăm khám ngắn gọn. Điều này có lẽ thường xảy ra trong các ca bệnh mạn tính khi chúng ta bắt tay vào quá trình điều tra bệnh sử hoặc thậm chí điều trị mà không có một tiền sử bệnh đầy đủ và có giá trị. Do đó, khi cần thiết nên làm rõ với chủ nuôi rằng cần phải lên lịch tái khám khi bố trí đủ thời gian để đảm bảo sự thăm khám thu thập được cơ sở dữ liệu tối ưu mà không ảnh hưởng đến tình trạng bệnh của chó.

Bên cạnh đó, một bác sĩ thú y lâm sàng quá bận rộn hoặc non kinh nghiệm có thể không áp dụng một cách tiếp cận có phương pháp để tìm hiểu bệnh sử, như vậy thì chúng ta có thể sử

dụng một bản danh sách các mục cần kiểm tra được in sẵn nhằm đảm bảo rằng không có dấu hiệu chẩn đoán quan trọng có thể có nào bị bỏ sót do cách đặt vấn đề yếu kém.

10. Bỏ sót các trường hợp bất thường

Đừng bị lôi cuốn vào lối suy nghĩ cho rằng bản thân mình nắm vững về tất cả các bệnh và rồi chính các bác sĩ lâm sàng cũng có thể rơi vào cái vòng luẩn quẩn liên quan đến các chi tiết về tiền sử bệnh (và thậm chí có thể là các phát hiện về lâm sàng) để làm cho nó phù hợp với chẩn đoán mình đã định sẵn. Cần sẵn sàng tiếp thu những kiến thức mới đối với một bệnh khó chữa hoặc là một bệnh cũ tái phát, kể cả khả năng tìm hiểu lại bệnh sử khi cần thiết. Chú ý đến những tình huống đột xuất, ví dụ như với sự gia tăng số lượng thú cưng đi cùng với chủ nuôi vào các kỳ nghỉ, các bệnh trước đây từng được xem là ở vùng nhiệt đới hoặc lạ thì ngày nay chỉ được xem là bệnh ngoại lai. Đặc biệt thú cưng từ các khu vực nhiệt đới đi đến các vùng có khí hậu ẩm áp hơn có thể nhiễm bệnh mà chỉ có ở một vài nơi sau khi thú đi du lịch trở về, do đó một bác sĩ lâm sàng khôn ngoan nên kết hợp chặt chẽ những câu hỏi về du lịch khi tìm hiểu bệnh sử.

11. Kết luận

Để có một cuộc thăm khám các rối loạn dạ dày-ruột thành công thì các bác sĩ thú y phải tuân theo một phương pháp tìm hiểu bệnh sử có hệ thống, trong đó các bản danh mục kiểm tra có thể là rất giá trị để hỗ trợ cách tiếp cận bệnh có phương pháp. Cũng luôn luôn khôn khéo để ghi nhớ các triệu chứng của thú bệnh và đảm bảo rằng các chi tiết về môi trường và sử dụng thuốc đều được biết. Nên hỏi chủ nuôi một cách cẩn thận về các khía cạnh khác nhau liên quan đến vấn đề chó đang mắc phải và cần khôn khéo phân bổ đủ thời gian để tìm hiểu đầy đủ và chính xác bệnh sử trước khi bắt tay vào các chẩn đoán hoặc bắt đầu phác đồ điều trị tiếp theo.

Các câu hỏi thường dùng khi tìm hiểu về vấn đề thức ăn

- Chó được cho ăn thức ăn gì? Thức ăn

thương mại hay tự chế biến; thức ăn sống hay được nấu chín; thức ăn khô, ướt hay hơi ướt.

- Nếu là thức ăn tự chế biến thì tìm hiểu về thành phần (gồm cả vitamin và khoáng chất), khối lượng chính xác, cách chế biến và bảo quản.

- Nếu là thức ăn thương mại thì của nhà sản xuất nào, loại thức ăn nào?

- Chó đã được ăn thức ăn này trong bao lâu?

- Khẩu phần ăn của chó được thay đổi lần cuối cùng khi nào?

- Khẩu phần ăn của chó thường được thay đổi như thế nào?

- Mỗi bữa chó được cho ăn bao nhiêu? Nếu là thức ăn khô thì chắc chắn sẽ xác định được cách đo lường, ví dụ như kích cỡ dụng cụ đựng thức ăn.

- Cho ăn bằng cách nào? Cho ăn theo bữa, theo thời gian hay tùy thích?

- Cho ăn bao nhiêu bữa mỗi ngày?

- Ai là người cho ăn?

- Chó có được dùng những loại thuốc bổ, thực phẩm của người hoặc bánh snack không? Nếu có thì loại nào, số lượng bao nhiêu, tần suất cho ăn.

- Có trẻ em, người già sống trong gia đình có thể tình cờ cho chó ăn không?

- Có những thú khác trong nhà không? Nếu có thì là loài nào? Những thú cưng này được cho ăn như thế nào và chó có tiếp cận những thức ăn này không?

- Chó có đi ra bên ngoài mà không bị giám sát không? Nếu có, có hàng xóm nào có thể tình cờ cho chó ăn hoặc chó có thể tiếp xúc với thức ăn của chó nhà hàng xóm không?

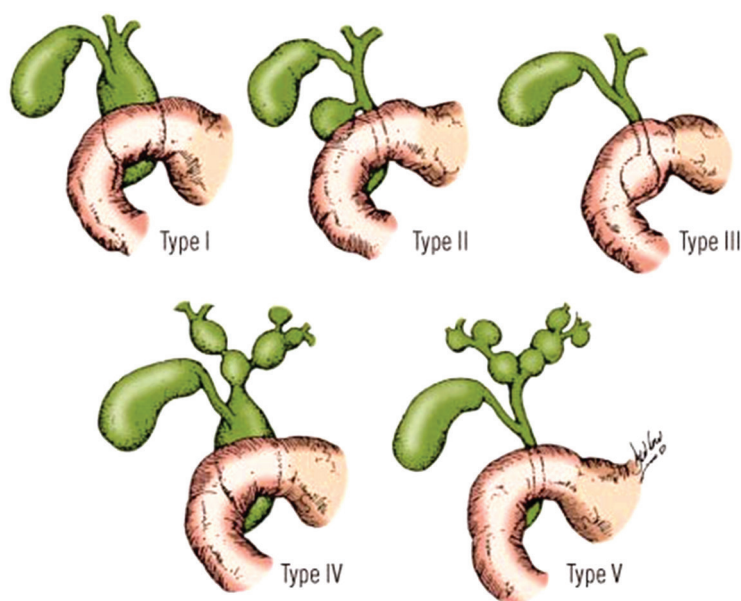
Tài liệu tham khảo: *Tạp chí Focus, special edition, Royal Canin, 2006.*

BỆNH U NANG ĐƯỜNG MẬT TRÊN CHÓ

(THS.BS THÁI THỊ MỸ HẠNH- BỆNH VIỆN THÚ Y PETPRO)

I. CÁC DẠNG U NANG ống MẬT CHỦ

U nang ống mật chủ là một dị tật bẩm sinh hơn mắc phải, do ống mật chủ bị giãn ra thành hình cầu hoặc hình thoi. Bệnh phổ biến ở người nhiều hơn động vật, mèo bị nhiều hơn chó, động vật non nhiều hơn động vật già. Bệnh có thể phát triển thành viêm tụy, viêm đường mật, áp-xe gan, xơ gan, viêm tụy tái phát và sỏi mật. Ung thư ống mật là biến chứng đáng sợ nhất u nang ống mật chủ, nhưng thường với tỷ lệ thấp trên chó < 1%. Có 5 dạng u nang ống mật chủ:

Hình 1. Các loại u nang ống mật chủ

1.1. Giãn ống mật chủ thành nang

Ống mật chủ bị giãn ra thành nang (type I) là loại phổ biến trên người. Loại này chiếm tới 80% các trường hợp mắc bệnh u nang ống mật chủ.

1.2. Túi thừa đường mật ngoài gan

Túi thừa đường mật ngoài gan (type II) là dạng u nang xuất hiện như là một túi thừa bị cô lập, nhô ra từ thành của ống mật chủ. U có thể tham gia vào các ống mật chủ bằng một thân hẹp, u có dạng túi hoặc hình thoi, liên quan đến một phần hay toàn bộ ống mật chủ. Trường hợp này khá nguy hiểm, tuy nhiên mức phổ biến thấp, chỉ chiếm khoảng

8% các trường hợp mắc u nang ống mật chủ ở người, trên thú chưa thấy báo cáo về dạng này.

1.3. Túi sa ống mật chủ

Loại u nang sa ống mật chủ (type III) phát sinh từ phần thấp của ống mật chủ (đoạn nối giữa ống mật chủ và tá tràng). U nang lúc này hình thành và nằm bên trong tá tràng (phần đầu của ruột non). Trường hợp u nang ống mật chủ loại này cũng tương đối nguy hiểm và mức độ phổ biến thấp, ở mức < 3%.

1.4. Khuếch đại của nhiều đường mật trong gan và ngoài gan